

El setge de Valeriano Simón

El proper dia 20 de juny farà un any que va morir a Girona, als 99 anys, l'escriptor, poeta i dramaturg Valeriano Simón González. El seu traspass va produir-se enmig d'un silenci quasi absolut, en contrast amb la notable projecció pública que havia tingut en altres èpoques.

Nascut l'any 1915 a Vezdemarbán (Zamora), va arribar als cinc anys a Girona, d'on no es mouria mai més. Va estudiar el batxillerat a l'Institut del carrer de la Força i es va llicenciar en Dret amb premi extraordinari a la Universitat de Barcelona. La Guerra Civil va frustrar el seu propòsit d'exercir l'advocacia. Retornat a casa després de dues mobilitzacions, va passar a treballar a l'administració pública. Integrat plenament a la societat gironina, parlava en català i l'escribia amb absoluta perfecció, si bé va escollir el castellà matern com a llengua literària.

Valeriano Simón va desplegar una intensa activitat política en els primers anys del franquisme. Va ser regidor municipal i tinent d'alcalde entre 1949 i 1955, i a partir de 1956 va ser sotscaip provincial del Movimiento i mà dreta dels successius governadors civils de l'època.

Paral·lelament a la seva activitat funcional i política, Simón va exercir a fons la seva vocació literària. L'any 1939 va fundar la revista *Alma*, òrgan de la Congregació Mariana auspiciada pels jesuïtes, i va publicar-hi mensualment durant deu anys composicions poètiques i treballs en prosa. En el número extraordinari de Fires de 1940 del diari *El Pirineo*, en el qual col·laborava com a cronista esportiu, va publicar l'article «*Salmodia de la vieja ciudad*». Naixia així l'apassionat glossador d'una Girona que era la de la postguerra, però que connectava molt íntimament amb la «ciutat morta» evocada pels simbolistes i els decadentistes en els anys del trànsit del modernisme al noucentisme. La temàtica i l'estil de Valeriano Simón es van consolidar l'any 1943 amb l'aparició del diari *Los Sitios*, òrgan del Movimiento. Aquell any, en el número extraordinari de Fires, va publicar-hi el poema «*Girona inmortal*». Després, a la pàgina literària dominical del rotatiu, va tenir ocasió de revelar les seves dots de versificador i un extraordinari domini del llenguatge. Va excel·lir en els poemes d'inspiració gironina, dedicats als monuments històrics i als indrets urbans. L'any 1954 va estrenar la columna dominical «*La voz en desvelo*», dotze proses líriques sobre llocs i moments de la ciutat.

Simón va guanyar tantes Englantines d'Or com va voler en els Jocs Florals d'arreu de Catalunya, amb poemes dedicats a la Pàtria que, segons les bases d'aquells concursos, s'havien d'escriure forçosament en castellà. La pàtria, naturalment, no podia ser altra que Espanya, i en la glossa de les seves glòries Simón va esdevenir un especialista imbatible.

>> Programa de mà de l'estrena de *La senda del deber*, Girona, 2 de maig de 1951.

La confluència d'aquests dos conceptes, Girona i la Pàtria, va culminar en l'obra dramàtica en vers, en tres actes i sis quadres, *El cincel de la gloria*, dedicada a reviuire sobre l'escena les atzaroses gestes gironines del setge napoleònic de 1809 i la capitulació final de la ciutat. L'obra, rebatejada per prosaiques raons de màrqueting *La senda del deber*, va ser estrenada solemnement al Teatre Municipal de Girona, enmig d'una gran expectació, el simbòlic dia 2 de maig de 1951, interpretada pel Quadre Escènic de l'Institut, que aplegava els actors i les actrius més rellevants del moment, sota la direcció d'Ignacio Avilés, que sis anys després dirigiria també *La Passió de Girona*.

Aquesta obra de gran volada, amb ressonàncies estilístiques de Villaespesa i de Marquina, va proporcionar al seu autor el màxim moment de glòria i de projecció ciutadana. La crítica va dir que un èxit tan afalagador «*ha de servir para que no ceje en su afán de dar al teatro cuanto de sus grandes facultades puede esperarse; quiera Dios que bien pronto su nombre sea airón de gloria para la escena y para la ciudad que tanto idolatra*». Tanmateix, l'ambició drama va ser el cant del cigne de l'escriptor: aquell mateix any va abandonar les seves col·laboracions periodístiques i es va dedicar de ple a les altes responsabilitats dels seus càrrecs públics. Van ser aquests, al capdavall, els que acabarien passant-li factura. A partir de la transició democràtica, el cantor del setge històric va ser sotmès a un setge de silenci i d'oblit que duraria fins a la seva mort; un ostracisme literari cruel i injust que va suportar amb un estoïcisme exemplar, lamentant-se'n només en secret en el sonet inèdit «*A una ciudad que olvida*», de 1987, i en els nou «*Sonetos de la desesperanza*», igualment inèdits, de 1998.

La vàlua de Valeriano Simón com a escriptor representatiu d'una determinada etapa històrica mereixia, sens dubte, un tracte molt diferent del que malauradament ha tingut.

Per haver ocupat destacats càrrecs públics durant el franquisme, l'escriptor Valeriano Simón va ser sotmès a **un setge d'oblit i de silenci** mantingut fins a la seva mort, als 99 anys

«Expressar el amor que por Gerona siento»

«Escribí "La senda del deber" con el afán de expresar el amor que por Gerona siento. En el emprendimiento de lograr una obra grande, quise que la primera fuese una íntima evidencia de los sentimientos que la ciudad forjó, lentamente y a través de los años, en mi interior. Deseché otros temas, para adentrarme en el hondo latido patriótico de aquellos hombres inolvidables, que asentaron con heroicidades el nombre de Gerona en las páginas de la Historia. Creí que así debía hacerlo y puse mis mejores esfuerzos en la tarea. Al terminar el poema, me dije que con ello había cumplido un sencillo deber: El de un hijo que dice a su madre la frase inicial, la primera, donde todo es sinceridad infalsificable».

VALERIANO SIMÓN

Autocrítica en el programa de mà de l'estrena de l'obra.
Teatre Municipal de Girona, 2 de maig de 1951.

«No fue una empresa perdida»

Fragments de la intervenció del general Mariano Álvarez de Castro en el tercer acte de «La senda del deber»

«Soy un soldado enfermo que no puede con su figura triste hecha pedazos.
Es este cuerpo quien ahora cede en esta frente sólo y estos brazos.
Ved, pues, por dónde la derrota siento y disputo con ella; aunque inseguro de mi propio clamor tema el momento que desmorone el mal mi fuerte muro.
Si caigo, España en mí alzará su vida como una luz que de la muerte llega.
[...]

La Patria es grande. Sus fieles soldados rigen la vida con el alma estremecida de glorias y de laureles.
Siempre fueron vencedores de la muerte, y en su senda la Historia se hace leyenda. de inmortales resplandores.
[...]

La Patria es inmortal. Mi voz transida será, por ella, mi postrera entrega.

Son ellos, ¿oís? No basta el dolor de mi impotencia.
He de sentir la presencia de su maldecida casta.
He de sentir que mi mano no sirve para luchar, y que mi aliento es en vano como es la ola en el mar.
Pero el corazón es fuerte y el labio puede decir que si supimos morir triunfamos sobre la muerte.
No fue una empresa perdida nuestra lucha desigual, porque hincamos la señal de la gloria en nuestra vida.
Llegará aquí el enemigo, mas la lucha no termina.
España hacia Dios camina y voy tras ella y la sigo, que el cielo es centro de diana a donde vamos los dos.
Nuestro final está en Dios y Él con su luz nos hermana.
Y esta esperanza en mí brota frente a la fuerza enemiga, que Dios con la fe me obliga a triunfar de mi derrota».

>> **Repartiment de l'obra la nit de la seva estrena al Teatre Municipal de Girona.**

